

talans fins al Lab. de 1864, i es prengué del fr. *patin*, on ja és antic; *patinador* i *patinar* [Lab. 1864]; però aplicat al moviment de les rodes d'un vehicle que no avancen, o es desvien, és un altre mot, contagiad del fr. *piétiner* 'fer per caminar sense avançar', derivat de *piéd*, que en català s'ha confós amb *patinar* 'córrer amb patins'; «L'home d'avui divaga, *patina*, s'esbalaïx en un relativisme sense contrast: li manca la roca ferma d'un absolut on posar el peu», Coromines (*Revisió de Valors del S. XIX*, pròleg, p. 32). *Patinatge*. *Patina* 10 *da*. *Patinet*, *-eta*. *Patilla* [Lab. 1840] i *patillo*, presos del cast. *patilla*, que en l'acc. nàutica ja surt a mj. segle XVI; *patillut*.

Patollar [«p. en lo fanc» DTo. 1647; Belv.; Lab.] 'traficar, intervenir sense habilitat': «en lo rellotge --- hi han *patollat* un poc, per fer-li tocar la contradansa, Mn. F. Galobardes --- i el prioret», B. de Maldà (*Coll. B. V.*, 63; de nou 187); civ. «*patullà*: esforzarse», PzCabr., cf. el fr. *tripatouiller* del mateix sign. La derivació de *pata* potser és enganyosa, car pot sortir de *potollar* per dissim., amb evolució del sentit de 'trescar' cap al de 'xipollejar penosament pel fang': «desafiant les ferestes, les fibladores soleyades de juliol i agost, *potoyant* per camins de cabres ---», AMAlcover (BDLC VI, 113, i de nou p. 158).

Patolla [Belvitges «--- trapacer»; i Diccionari Aguiló]: té així mateix el significat de 'multitud', 'colla', cast. *tropel*, que aquest diccionari assenyalava ja en la història versificada del Canonge Tagell, a. 1740: «aquella *patolla* de brètols que m'apedregaven», Ruyra (O. C., 367, 25); «trecat el primer carrer, es va trobar davant un *patoll* d'homes i de dones armats de forques, dalles i pals, que la van escometre, exaltats i enfadats», AntCayrol (*Cont. Cerd.*, 50).¹¹ En Valor observa (1950) que en lloc de *patoll* en el sentit de 'desori' ells diuen *batoll*. Més aviat que això, en EmVilanova significa 'falòrnia': «un havia de carregar ab lo farsell de sa *patolla*, y endurse'l convensut com si fos verdader» (*Plorant i Rient*, 138.12). Mentre que l'altre sentit el deixa ell per al masc. *patoll*: «l'inconvenient que porta una reunió tan numerosa de gossos, que --- amohinador és sentir un cop de lladrucs d'aquell *patoll* de desocupats, que al més petit soroll ja arman l'es-càndol» (O. C. II, 105). *Potoll* 'abundància' Belv.

D'aquí *empatollar-se*. El meu pare va usar-lo alguna vegada en el sentit, segurament el més etimològic de 'xipollejar pel fang': «en el mateix llot t'*empatolles*». ¹² Deu ser l'acc. etimològica (cf. fr. *patauger*, *pat(r)ouiller*). Però en general només es troba l'acc. secundària, que el DBal. defineix bé «*empatollar-se*: embrollarse; *empatollat*: embrollado; *parlar empato-* 10 *llat*: hablar embrollado»; ja Lab. 1840: «*empatollar* tr. enredar, confundre les coses». En la meua infància, en què se sentia poc a Bna., seguia molt viu a Girona, però en realitat ha estat sempre de tot el cat. or.

«Me fa un soroll lo cap com el d'un' olla / quan s'està en el fogó bullint mongetes (*D'alegria ni sap què s'empatolla*)», Pitarra (*Esg. Torratxa, Gat.*, 53); «per la general gatzara --- se confongué de tal modo al comens de sa relació que ni sabia lo que s'*empatollava*», 60

Pons Mass. (*Colla del c. v*, 49); *empatollar-se*, NOller (*Febre d'Or*, O. C. II, 328.4). Ruyra defineix una altra acc. «*empatollar*: inventar trapelleries o fantasies; també refl.» (O. C., 39a); que és com ho usa EmVilanova: «s'haguera dit --- Mossèn Joseph. — Què *empatollas* ara! Que t'has begut l'entement?» (O. C. II, 201); i, com a verb reflexiu, MrnVayreda: «essent un òs de mal rosegat per al pàrroco, que no sab com *empatollar-s'ho*, ni a qui donar la rahó sense ofendre a ningú» (*Sang Nova* I, viii, 60).

L'acc. etimològica «patauger» resta en oc., almenys en parlars gascons (*empatoulbà* Palay) i provençals: «rangoulejavo coume un bouire *empatouia*» (trad. «comme un outre embourbé», *Calendau* IX, 64.3). I per als patuesos del N. de França, veg. la nota de Marchot sobre *pat(r)ouiller* i *barboter* (RFgn. x, 579). I també degué passar, un poc alterat, a Aragó (potser Alt-Aragó), car l'acadèmic aragonès Siesso, comunicava el 1720, amb destinació al DAut. «*empantullar*: 20 *todo lo empantulla*: lo confunde maliciosamente, en-gañando».¹³

Patorra, sentit semblant als de *patolla*: «¿Qu' han de dir tantes madames / com ara m'estan presents, / sinó que som un *patorra* / y no tenc entenment?», 25 GRoca Seguí, fi S. XVIII, JMBover, *BiEscrBal.* II, 273.16.3. En el P. Val. s'usa en alguns punts *patóro* a manera de malnom, amb el mateix sentit, o potser el de 'garrell': a Xaló hi ha el *Corral del Patorro Vila* lluny del poble, pel terme.

Patota 'trampa, engany, traveta': «espliqueu-me aqueixa ruina: Quines *patotes* han conegut?», Feliu i Codina (1875, *La Dida*, p. 289); i amb aquest sentit ho anota a Riner de Solsonès (1964). Però en ross., segurament partint de la idea de 'babarota per enganyar ocells': *patota* f. 'ninot' J. Seb. Pons (*Set Sive-lles*, p. 127), i Griera anota *patóta* traduïnt 'la nina' a Catllà de Conflent. Recordo que la meua àvia empordanesa anomenava *patot!*, acariciant-lo, un pobre animal manyac (un burret que se li acostava, 1912); i el mateix sentit de 'pobre animal' veig en bearnès: «Ay! praubine d'arroumigue! ['formiga']. La *patote* qu'ou s'embarrasse dens lou glas: la tourrade ['terra gebrada'] qu'ey mey horte que l'arroumigue» en una falla de Fèlis Arriu (*Tros Causits* per M. de Camelat, Pau 45 1946, p. 1); i, un xic més diferent, en gallec: «s meu *patociro!* diu una mare dolça al seu infantó (*DECH*, 424b6).

Patós, mot baix en cat. (argot, BDC VII, 49), suposo pres del cast. *patoso*. També ho deu ser *patotxada*, car el cast. PATOCHADA (*DCEC/DECH*) és un mot normal i fins clàssic des de 1607: «aquella grollera *patotxada* tingué el resultat perseguit: un tro de veus y riallades coronà 'l parlament de l'Ibo», MrnVayreda (*Puny.*, I, 54 (49)). Per més que una forma *patxotada* (avui molt estesa per Amèrica i usual a Salamanca) es trobi en un text barceloní de 1625 (*DAG.*). *Patet* ross. 'maltraçut': «van començar de fer trafics --- per mor que partigués més tard que no caldria --- en Jèpota, que mena l'omnibús --- va fè 'l *patet* pel seu treball: / va posar sè pas quant per acollà 'l cavall»,